

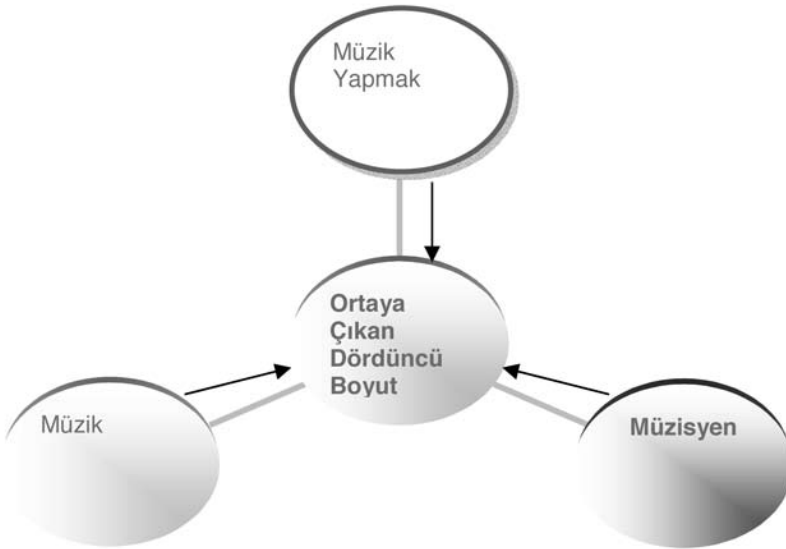
MÜZİKAL İFADE İÇERİSİNDE MÜZİKOLOJİ MÜZİK TERAPİSİ

A. Bülent Alaner
Anadolu Üniversitesi
abalaner@anadolu.edu.tr

Müzik estetikçisi Peter Kivy *Music Alone: Philosophical Reflections on the Purely Musical Experience* (1990) isimli eserinde şu sözleri sarf etmektedir: “Müziksel ifade, müzikal kültür ve deneyimimizin öyle ayrılmaz bir parçasıdır ki, müzikte temel duygusal ayrımları yapabilme kabiliyeti olmaksızın, kişinin müziği anlaması neredeyse imkansızdır” (Kivy 1990:15). Müzikal algılamada farkındalık güçlerimiz o kadar güçlü ve bir o kadar da esneklerdir. Müzik eserlerinin bilişimize seslenen müzikal bilgilerinin çeşitli boyutları, farklı sunular ve etkilerle beynimizce algılanır. Bu da ‘müzik estetiği’ kavramını doğurur.

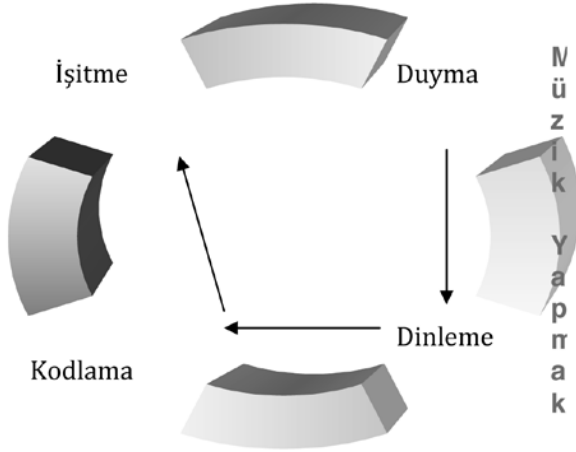
Müzikte estetik kavramını ilk kez Filozof James Mursell ortaya atmıştır. *Human Values in Music Education* adlı eserinde Mursell, müzikteki estetik kavramı şöyle açıklamaktadır: “Müzik ne resim boyar, ne hikaye anlatır, ne de düşüncelerini rahatça ifade edebilen kavramlar sistemine sahiptir. O bizim için güneşin batışını boyamaz, yasak aşkı yeniden hikaye etmez. Müzik duygusal özünü kendi tonundan alır. Bu psikolojik bir gerçektir. Bundan dolayı, tüm sanatlar içinde müzik, en saf ve en duygusal olanıdır” (Mursell 1934:35).

Bu tanımlar ve kavramlarda doğru yola çıkacak olursak, müzik bir insan aktivitesidir. İnsan hareketi olmadan ne müzikal ses ne de müzikal seslerin çalışmaları olabilir. Müzik kastlı insan hareketleri ise en azından üç boyutlu olmak zorundadır. Ancak müzik, içinde bulunduğu özel yer itibari ile dördüncü bir boyuta sahiptir.

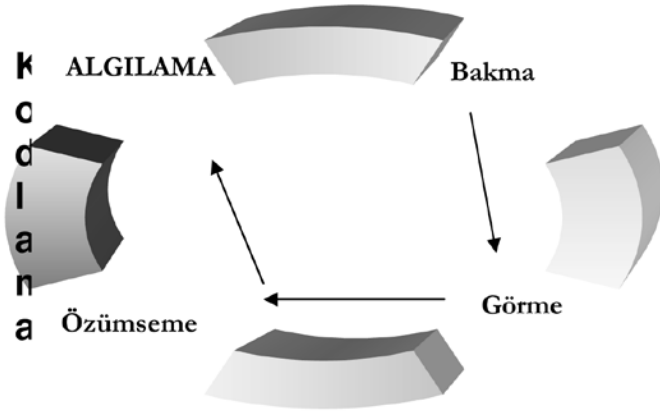

Tablo I

Ortaya çıkan dördüncü boyut gerçekte bilgi ve dikkattir. Bilgi, ancak 'dikkat' harcandığında beyne, dolayısı ile bilince yerleşir. Dikkat seçmeyi, hatırlamayı, organize etmeyi, çeşitlendirmeyi ve tüm iç ve dış olayları değerlendirmeyi gerektirir. Dikkat sınırlı bir enerji kaynağıdır. Müzik, doğası gereği dikkati oluşturur. Bunun sonucunda işitme ve algılama ortaya çıkar. İşitme ve algılamada çeşitli evreler vardır. Bunlar:

Tablo II

Tablo III

Günümüzde ortaya çıkan yeni bulgular neticesinde, müzikoloji biliminin pek çok çeşitli kollara ayrılmış olduğunu gözlemlemekteyiz. Müzik estetiği, müzik felsefesi, müzik antropolojisi gibi kavramlar ile yeni yeni sistematik müzikoloji pozisyonlarının oluşumu sağlanmıştır.

Bu oluşumların yaşama geçmesiyle artık gelenekselleşen tarihi-analitik müzikolojinin insanlara sunabileceği fazla bir olgusunun kalmadığı yönünde inançlar gelişmeye başlamıştır. Bunun yerine kültürel çalışmalar, medya ve edebi yazın teorisi, sosyal bilimler, eğitsel teori, arkeoloji, antropoloji, psikolojik veya tıbbi teori ve bunun gibi alanlarda çalışmak için disiplinler arası bir motivasyon oluşmuştur.

Pythoagoras ve Damon tarafından tanımlanan müzik şunları ifade etmekte idi:

- bir yapıdan çok bir süreç olarak insani duygular ve anlam duygusuyla direkt olarak bağlı bir şey
- katılım gerektiren ve doğası gereği sosyal,
- kültür ve ortam bağımlı,
- müzikal yazısı olan ve tekrar çalınabilen bir şey olmakla birlikte canlı ve doğaçlama da çalınabilen bir şey,
- kişisel ve tamamen insanca.

Bu türden ifadesel tanımlamalardan yola çıkarsak 'müzik terapisi', müzikoloji biliminin merkezine oturmaktadır.

Müzik bir insan aktivitesidir ve insan beyni, yedinci zeka olarak kabul edilebilecek olan müzik zekasını da bünyesinde barındırır. Bu nedenledir ki sesin ve ritmin, bilişsel işlevler üzerinde çok ciddi etkileri vardır. Bundan dolayıdır ki özel gereksinimleri olan insanlar için en iyi öğrenme yolu müzik terapisi.

İşte, müzik ile işitme ve algılama, toplumsal ve bilişsel gelişim geriliği gösteren bireyler üzerinde uygulandığında, yeni müzikoloji içerisinde yer alan 'müzik terapisi' ortaya çıkar. Müzik terapisi, müziğin, bireylerin fiziksel, duygusal, toplumsal ve bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmak için kullanılmaktadır.

İnsanlar en az yedi farklı zeka türüne sahiptirler. Bunlardan biri de ses ve ritme duyarlılık gösteren müzik zekasıdır. Beynin en korunaklı bölgesinde bulunmasından dolayı kaza ya da doğum sakatlıklarından etkilenme olasılığı en düşük seviyede kalmaktadır. Bu nedenle de özel gereksinimleri olan insanlar için en iyi öğrenme aracı müziktir. Pek çok yetişkinin çocukluklarına dair hatırladıkları tekerlemeler ve küçük şarkılar değerlidir?

Müzik terapisi ne işe yarar?

- Şarkıların sözlerinin ritmi ve bu sözlerin tekrarlanması öğrencilerin dilin ses yapılarını içselleştirmelerini kolaylaştırabilir.
- Ritmik yapı ve müzik, hafızanın gelişimi için önemli öğelerdir. Yetişkinler çocukluklarına dair şarkılar ve o şarkılarla ilgili duygusal noktaları hatırlayabilmektedirler.
- Müziğe yanıt vermek yaşamın ilk evrelerinde başlar. En uzun süre korunan beceri budur.
- Araştırmalar müziğin beynin sağ tarafını uyarmak için çok değerli bir araç olduğunu ve beynin her iki yarım küresinin eş zamanlı olarak işlemesi için teşvik edici bir etkisi olduğunu göstermektedir.
- Müzik verilmesi kolay bir pekiştiricidir ve karmaşık bir çalışma donanımı gerektirmez.
- Pekiştirici olarak kullanılan müzik, yiyecek pekiştiricilerindeki durumun aksine kişide bıkınlık yaratmaz.
- Müzik doğal olarak çekici olan bir bağlam sunar ve böylece tüm konularda öğrenimin gerçekleşmesi için hem uyarı hem de ödül olarak kullanılır.

- Müzik hem sözel hem de sözel olmayan iletişimin gerçekleşmesi için etkili bir araçtır.
- Müzik hem kişisel (*intrinsic*) hem de çevresel (*extrinsic*) pekiştirici olarak kullanılabilir

Müzik Terapisi Uygulama Alanları

Müzik Terapisi ve Yaşlı Yetişkinler

Müzik terapisi fiziksel, psikolojik, bilişsel veya sosyal işlevlerde fonksiyonel engelleri olan yaşlı insanlar için yararlı, etkili ve mantıklı bir uygulamadır. Araştırma sonuçları ve klinik deneyler müzik terapisinin diğer tedavi yaklaşımlara direnç gösteren kişilerde bile uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Müzik, çağrıştırdığı aşinalık, öngörülebilirlik ve güven duyguları nedeni ile tepki verilmesini sağlayan duysal bir uyarıdır.

Müzik Terapisi ve Küçük Çocuklar

Müzik terapisinin küçük çocuklardaki uygulama biçimi, çocuğun iletişiminin, sosyal/duysal, sensorimotor (duyu-motorsal) veya bilişsel becerilerinin gelişimini kolaylaştırmak ve çocuğun davranışındaki değişiklikleri etkilemek için gelişimsel olarak son derece uygun çeşitli müzik deneyimlerini çocuğa sunmaktır. Çocuktaki müzik terapisinde önemli olan, ilişkilerde olumlu bir çevre yaratmak ve başarılı gelişim ortamını düzenlemek için müzik unsurları aracılığı ile çocuğa ulaşmaktır.

Müzik Terapisi ve Akıl/Zihin Sağlığı

Müzik terapisi psiko-sosyal, duysal, bilişsel ve iletişimsel ihtiyaçları olan bireyler için etkili ve geçerli bir uygulama alanıdır. Araştırma sonuçları ve klinik deneyler müzik terapisinin başka yaklaşımlara karşı direnç gösteren kişilerde bile uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Müzik duysal bir uyarandır. Müzik terapisi programları bireysel değerlendirme, tedavi planlama ve aralıksız program değerlendirme kavramları üzerine kuruludur.

Müzik Terapisi ve Tıp

Müzik terapisinin farklı tanılara sahip hasta gurupları ile etkili ve geçerli bir tedavi yöntemi olduğu ispatlanmıştır. Müzik terapisi solunum, kronik ağrı, fiziksel rehabilitasyon, şeker hastalığı, baş ağrısı, kalp rahatsızlıkları, ameliyat, doğum ve başka birçok hastanın ihtiyaçlarını karşılayabilir. Araştırma sonuçları ve klinik deneyler müzik terapisinin diğer tedavi yaklaşımlarına direnç gösteren kişilerde bile uygulanabilir olduğunu kanıtlamaktadır.

Müzikte bilişsel işlevler üzerinde, Türkiye’de şimdiye kadar kayda değer çalışmalar pek yapılmamıştır. Bunun olumsuz etkileri, müzikle ilgili çeşitli düzenleme ve uygulamalarda açıkça görülmektedir. Müzik ile ilgili olumsuzlukların azaltılıp giderilmesi ise, öncelikle müzik iletişimi konusunun ne olduğunun anlaşılması ile gerçekleştirilebilir.

Müzik terapisi konusunda yurdumuzda akademik anlamda çoklu disiplinler ile yapılmış önemli bir araştırma Anadolu Üniversitesi Atatürk Müzik Araştırmaları Merkezi ve Engelliler Araştırma Merkezi tarafından BAP kapsamında ‘Otistik Çocuklarla Yaratıcı Müzik Terapisi Çalışmaları’ başlığı altında Proje No: A Ü A F 01 16 61, 28/09/2001 yılında yapılmıştır.

Aslında müzik terapisi ve bunun çeşitli uygulamaları, yeni bir buluş değildir. Bilimsel platform içerisinde kabul edilmese bile tarihsel şerit içerisinde Pythagoras, Platon, Farabi, İbn-i Sina ve daha pek çok filozof, müziğin insan psikolojisine etkileriyle ilgili araştırmalar yapmışlar ve

yazılı eserler bırakmışlardır.

Sonuç olarak 'yeni müzikoloji müzik terapisi' mi? başlıklı tartışmaların günümüzde konuşulması ve irdelenmesi gerekir.

Referanslar

Alaner, Ahmet Bülent. 2007. *Müzikte Beşinci Boyuta Doğru*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kivy, Peter. 1990. *Music Alone: Philosophical Reflections on the Purely Musical Experience*. Cornell University Press.

Mursell, James L. 1934. *Human Values in Music Education*, New York: Silver Burdett.